

ประสบการณ์: ปัญญาปฏิบัติของเยาวชนเพศหลากหลาย

สุมาลี โตทอง¹

¹ นักกิจกรรมอิสระ ประเด็นความหลากหลายทางเพศ สิทธิทางเพศ - อนามัยเจริญพันธุ์ ผู้ประสานงานโครงการข้ามเพศมีสุข มูลนิธิเพื่อน
กะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชน และโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบริการสุขภาพที่สอดคล้องกับกลุ่ม Lesbian (หญิงรักหญิง) Bisexual
(หญิงรักได้ทั้งสองเพศ) และ Transgender (บุคคลข้ามเพศ) เครือข่ายสุขภาพและโอกาส
Sumalee.tokthong@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง *ประสบการณ์: ปัญญาปฏิบัติของเยาวชนเพศหลากหลาย* นี้ เป็นส่วนหนึ่งของผล
จากกระบวนการสร้างพื้นที่ปฏิบัติการผ่านการจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group) เรื่อง “จิตวิญญาณ
คนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย”¹ โดยภายหลังกระบวนการได้มีการพูดคุยกับบางคนเพิ่มเติม ในการสนทนาเราได้
เพื่อนเยาวชนจำนวน 6 คน อายุระหว่าง 19 - 26 ปี เขามีเพศกำหนด “หญิง” จำนวน 4 คน และเพศกำหนด
“ชาย” จำนวน 2 คน ณ.ช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมได้นิยามตัวเองนอกกรอบเพศกำหนด

บทความต้องการเชื่อมโยงการสร้างความรู้ของเยาวชนและสนับสนุนคนทำงานประเด็นความ
หลากหลายทางเพศกับผู้สนใจความรู้ในมิติจิตวิญญาณหรือสุขภาวะทางปัญญาเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับความ
หลากหลายทางเพศไปด้วยกัน การที่สังคมในระบอบรัฐไทยกำหนดนิยามเพศหลักอย่างเป็นทางการไว้ 2 เพศ
จากสรีระ ส่งผลต่อกระบวนการหล่อหลอม สร้างประสบการณ์กับสมาชิกใหม่ของครอบครัว สังคมที่กำลัง
เติบโตและค้นหาความเป็นตัวตน ให้ต้องเผชิญความยากลำบากจากการถูกตั้งคำถามด้านการมีอัตลักษณ์และ
เพศวิถีที่ไม่สอดคล้องกับกรอบกำหนด ประสบการณ์ของแต่ละคนนำมาสู่การค้นหาคำตอบจากภายใน การ
เผชิญความเจ็บปวด เพียงเพราะเป็นกลุ่มคนเพศหลากหลาย อย่างไรก็ตาม เขามองเห็นการตกผลึกจนได้คำตอบ
ทางปัญญาเพื่อ “รอด” เป็นไปตามประสบการณ์ของตัวเอง เพื่อจะอยู่ได้อย่างมีตัวตนและมีศักดิ์ศรี

กระบวนการให้ความหมายกับอัตลักษณ์และเพศวิถีที่ต่างจากบรรทัดฐานสังคมต้องผ่านการทำ
ความเข้าใจ ยอมรับกับตัวเองเพื่อคืนความหมาย เพื่อยืนยันการมีอยู่ของตัวตน และเลือกที่จะต่อสู้เพื่อเป็น
ตัวเอง คำตอบเรื่องการรักตัวเองเป็นฐานจากความต้องการเป็น “ผู้รอด” ข้ามผ่านความกลัว การถูกปฏิเสธ
ความเจ็บปวด ฯลฯ แม้ว่าต้องเผชิญกับบาดแผลและแรงกระแทกซ้ำแล้วซ้ำเล่าที่กระทบสภาวะภายใน

ฉันมองเห็นความเข้มแข็งจากภายในของกลุ่มเยาวชนที่เผชิญกับการถูกตั้งคำถามจากโลก
ภายนอกและกลับมาทำงานกับตัวเองมุ่งแสวงหาคำตอบจากภายใน เพื่อปฏิบัติการเพื่อให้ตัวตนทางเพศ
ปรากฏสอดคล้องกับสำนึกเพศภายในมากที่สุด เป็นการแสดงออกถึงความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณที่มีความ
อดทน มุ่งมั่น มีความพยายามและไม่ยอมจำนนต่อการตัดสินคุณค่า ดีตรา ลงโทษจากกรอบทางสังคม

¹ สุมาลี โตทองและเอกวัฒน์ พิมสวรรค์ร่วมจัด.(2566). การจัดกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย. *จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย*. สถานที่ The Fort ถนน
สุขุมวิท กรุงเทพมหานคร

ท้ายที่สุดการพิสูจน์กับโลกภายนอกเพื่อสร้างการยอมรับ คือ การกลับมาที่การเรียนรู้การให้คุณค่ากับการรักและดูแลตัวเองในแบบที่เราเป็น ตัวตนภายในจึงปรากฏ อย่างไรก็ตาม หากสังคมไม่มีพื้นที่ปลอดภัยและการคุ้มครอง เคารพสิทธิและให้โอกาสในการเติบโตทางปัญญา คนเหล่านี้ก็จะเผชิญภาวะถูกกีดกันก่อนจิตวิญญาณภายในแบบวนซ้ำไป-มา และกลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสภาพสังคมไร้สุขภาวะ และส่งผลต่อการเสียสุขภาพในองค์กรรวม การเปลี่ยนแปลงในระดับโครงการจึงจำเป็น เพื่อเปิดพื้นที่การสร้างชุมชนที่สนับสนุนจิตวิญญาณของคนเพศหลากหลายได้เติบโตอย่างมีอิสระภาพ พัฒนาตัวเองได้เต็มศักยภาพ

คำสำคัญ : เยาวชน วัยรุ่น เด็ก การยืนยัน ตัวตน จิตวิญญาณ สุขภาวะทางปัญญา ความหลากหลายทางเพศ ผู้หญิงข้ามเพศ ผู้ชายข้ามเพศ นอนไบนารี หญิงรักหญิง

บทนำ

บทความเรื่อง “ประสบการณ์: ปัญญาปฏิบัติของเยาวชนเพศหลากหลาย” ได้มาจากผลการวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่มย่อย “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” กับกลุ่มเพื่อนเยาวชนเพศหลากหลายจำนวน 6 คน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเสนอในเวทีเสวนาเรื่อง “จิตวิญญาณเพศหลากหลาย” ในงานประชุมวิชาการเครือข่ายความรู้สุขภาวะทางปัญญา ครั้งที่ 1: สุขภาวะทางปัญญา: สุขภาพ จิตวิญญาณ และสังคม” ซึ่งฉันได้รับโอกาสให้ทำงานกับกัลยาณมิตรคำสำคัญที่นิยามตัวเองว่า “Queer - non binary” ให้เข้ามาร่วมกันสร้างกระบวนการและพื้นที่ในเรื่องความหลากหลายทางเพศนี้ขึ้นมา

ฉันได้เห็นสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2563 ที่น่าสนใจคือเยาวชนรุ่นใหม่และเยาวชนเพศหลากหลายเปิดตัวและเข้ามามีส่วนร่วมขบวนการเคลื่อนไหวในทางการเมืองในฐานะพลเมืองเป็นการก่อรูปพลังการมีส่วนร่วมในจำนวนมากที่ไม่ใช่การกำหนดโดยอำนาจรัฐ² ฉันรู้สึกชื่นชมและเกิดความเชื่อมั่นกับเยาวชนรุ่นใหม่กับการตื่นตัวในการกำหนดอนาคตทางสังคม จากที่เคยตัดสินแบบเหมารวมว่า คนรุ่นใหม่เป็นกลุ่มรักสบาย หลงใหลอยู่กับวัฒนธรรมบริโภค แต่ปรากฏการณ์ในเวทีเรียกร้องประชาธิปไตยและการเดินลงสู่ท้องถนน ประกาศข้อเรียกร้องต่อระบบการศึกษา ตั้งคำถามกับความเหลื่อมล้ำและเรียกร้องความเป็นธรรมทางสังคม ความเป็นประชาธิปไตย และการได้ยินเสียงผู้ที่ประกาศตัวตนว่า เป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ไม่มีตัวตนอยู่ในระบบเชิงโครงสร้างอยู่บนเวทีเรียกร้องความเป็นธรรมและประชาธิปไตยในสังคม³ เป็นความกล้าหาญของคนเหล่านี้ ที่เป็นแสงสว่างแห่งความหวังและอนาคตของสังคม ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ฉันต้องตั้งคำถามกับตัวเองว่าฉันจะสนับสนุนเขาเหล่านั้นอย่างไร ฉันเกิดการรับรู้ได้ถึงความมหัศจรรย์จากการตั้ง

² สุดารัตน์ พรหมสีใหม่. (13 มิถุนายน 2023). ม็อบ '63 อาจมีผิดหวัง แต่ไม่สิ้นหวัง: คู่มือพลังม็อบเยาวชนผู้เด็ดดอกไม้สะเทือนดวงดาว.

The101.world. <https://www.the101.world/protest-63-research-pannarai-interview/>

³ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (08/03/2564). ฉันจะเป็นนายกฯคนแรกของไทย เสี่ยงจากปาหนันนักกิจกรรมเพศหลากหลายในวันที่ต้องกลายเป็นผู้ต้องหาคดี ม.116.TLHR. <https://tlhr2014.com/archives/26704>

คำถามจากภายในกับตัวเอง ทแม้ไม่มีคำตอบหรือทางออกชัดเจน แต่มันไม่ได้คำถามที่ทำให้รู้สึกว่าจะนำไปสู่ทางตัน เจตจำนงภายในได้นำพาให้ฉันได้มีโอกาสรู้จัก เรียนรู้ และได้มีส่วนร่วมทำอะไบางอย่าง

ฉันได้รับความไว้วางใจให้เป็นส่วนหนึ่งของสมาชิก “กลุ่มเพื่อนรับฟัง”⁴ ทำหน้าที่พูดคุยกับเยาวชนที่ต้องการปรึกษา ต้องการคนรับฟัง ในขณะที่เขากำลังเผชิญภาวะยากลำบากภายในใจจากการเป็นส่วนหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหว เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ฉันได้เชื่อมโยงกับเขาเหล่านั้น และอื่นๆ ตามมา ฉันเชื่อมั่นว่ามันคือคุณค่าของจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ที่เราต่างมีแก่กัน

ฉันใช้กรอบคิดแนวสตรีนิยมและแนวทางการปรึกษาและฟื้นฟูพลังอำนาจแบบสตรีนิยมในการเชื่อมโยงการทำงานกับกลุ่มเยาวชน การให้ความสำคัญกับคุณค่าของ “อำนาจภายใน” (Power within) และการใช้ “อำนาจร่วม” (Power Sharing) ว่าเป็นแนวทางสำคัญของการเปลี่ยนแปลงตัวเอง และเปลี่ยนแปลงสังคม

การมีอำนาจภายในที่เข้มแข็งทำให้สามารถดึงศักยภาพ ใช้แนวทางจากตัวเองเพื่อแก้ไขปัญหา การสร้างการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นได้ในระดับบุคคล ระดับชุมชน วัฒนธรรม และระดับโครงสร้าง การมีอำนาจภายในที่เข้มแข็ง ฉันเข้าใจว่า มันคือการมีจิตวิญญาณที่เข้มแข็งที่จะนำไปสู่การสร้างพื้นที่ ต่อรอง คัดล้าง ทบุงทะเหาะความไม่เป็นธรรมในมิติต่าง ๆ ออกไปได้ ฉะนั้นมิติจิตวิญญาณ หรือสภาวะทางปัญญา จึงไม่ใช่เรื่องส่วนตัว ระดับบุคคล แต่เป็นมวลรวมรวมของความเป็นมนุษย์ ที่มาจากการสร้างสภาวะแวดล้อม บริบทชุมชนและสรรพสิ่งประกอบกันเป็นส่วนหนึ่งของตัวเราและสังคม

ฉันเติบโตมาจากประสบการณ์ด้านงานความเป็นธรรมทางเพศ และมองเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วยเหตุแห่งเพศว่าเป็นสิ่งที่ทำหยาการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด เพราะเพศเป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด และเราต่างถูกครอบงำ ให้บทบาทที่ “ความเป็นเพศในทันที” ตั้งแต่ยังไม่รู้ประสา ระหว่างเพศกำหนดชายและหญิง ถูกกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ เพศวิถีทำให้เป็นคนรักต่างเพศเท่านั้น กระบวนการหล่อหลอมตั้งแต่แรกเกิด ผ่านการอบรม เลี้ยงดู ระเบียบ กติกา นโยบายและกฎหมายในสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมที่กำหนดอำนาจให้พลเมืองต้องยอมรับ และลงโทษผู้ที่ไม่เป็นไปตามกรอบกติกา เช่น ไม่ยอมรับการมีตัวตนทางกฎหมาย การเลือกปฏิบัติ ใช้ความรุนแรง ทำให้เข้าไม่ถึงทรัพยากรต้องเป็นชายขอบ เป็นต้น

ประสบการณ์: ปัญหาปฏิบัติของเยาวชนเพศหลากหลาย เยาวชน เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากความเป็นเด็ก เข้าสู่วัยรุ่นที่ต้องถูกขัดเกลาเพื่อการเป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งในเรื่องเพศที่ต้องถูกจัดระบบให้เป็นคนตรงเพศ ก่อนเข้าสู่ผู้ใหญ่ สร้างครอบครัวและมีลูก ถือเป็นช่วงมีความเป็นมนุษย์เต็มตัวสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นหรือเยาวชนที่กำลังเปลี่ยนผ่านก็เป็นช่วงสำคัญที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการค้นหาตัวเอง และในการยืนยันความเป็นเพศของตัวเอง หลายคนทุกข์ทรมานจากการฝาด้านกรอบกติกา ด้วยการถูกตัดสินพฤติกรรม

⁴ ผู้เขียน. กลุ่มเพื่อนรับฟังเป็นการรวมตัวของนักกิจกรรมผู้หญิงและกลุ่มคนทำงานทางสังคม ผู้ให้คำปรึกษาแนวสตรีนิยม ราวปี 2563 รวมตัวกันเป็นการเฉพาะกิจ ไม่เป็นทางการ ไม่เปิดเผย มีประมาณ 10 คนในช่วงเริ่มต้น เพื่อจะสร้างพื้นที่ปลอดภัย โอบอุ้มจิตใจนักเคลื่อนไหวและเยาวชนที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เผชิญภาวะเครียด กัดดันจากสถานการณ์และ/หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ โดยมีคุณอวยพร เชื้อนกแก้วเป็นผู้สนับสนุนที่ปรึกษา มีคุณเอกวัฒน์ พิมสวรรค์เป็นผู้ประสานงาน

ประณาม ผลักไส และลงโทษ จากครอบครัว ระบบการศึกษา ถูกต่อต้านจากกลุ่ม ทำทุกข์ภายในจิตใจไม่ได้ทำให้แต่ละคนเปลี่ยน อัตลักษณ์ ตัวตนหรือเพศวิถี เพราะคือจิตวิญญาณที่เป็นเช่นนั้นมาตั้งแต่รับรู้ตัวเอง การต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความสามารถ ถีบตัวให้สูง สร้างตัวเองให้มีเงินเพื่อถูกยอมรับ หรือตัดผมต่อต้านกติกาง่ายๆ พบว่า เพิ่มการถูกกดทับและเบียดขับออกจากระบบสังคมมากขึ้น เพิ่มความเจ็บปวด ผึงแค้นในใจ เผชิญกับภาวะรังเกียจ ซึมเศร้า มีบาดแผลลึกภายในใจ ได้นำมาสู่การหาคนทางมีชีวิตรอด เกิดการเรียนรู้ใหม่กับความทุกข์ที่ไม่ได้มีอยู่ตลอดเวลา “มีเกิดและดับ” เมื่อมีความทุกข์มากเสียงข้างในบอกว่า แสงแห่งความหวังและการเติบโตกำลังจะเกิดเช่นกัน บางคนเลือกที่สื่อสารกับพระเจ้าหรือสิ่งที่เขาเชื่อมั่นในความเมตตาแทนการนำคำตัดสินจากผู้นำศาสนา การใช้การเขียนเพื่อใคร่ครวญ และการรับรู้ความรู้สึกแห่งการมีชีวิตทุกเช้าวันใหม่ และการมีชุมชนเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นการย้ำเตือนว่า เขายังมีตัวเองที่ต้องดูแล และมีชุมชนที่เคียงข้างให้เขาสามารถเติบโตต่อไป

สิ่งที่ได้เรียนรู้: การเห็นของฉัน

ในกระบวนการสนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” ฉันมีกัลยาณมิตร⁵เป็นผู้ประสานเชื้อเชิญเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าร่วมกระบวนการพูดคุย เขาอยู่ในช่วงอายุ 19 – 26 ปี นอกจากเป็นผู้ที่นิยามตัวเองอยู่ในกลุ่มเพศหลากหลาย หลายคนมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิทางเพศและประชาธิปไตย ทำให้ฉันมีความกังวลและเกิดคำถามภายในใจว่า จะสามารถสร้างการสนทนาที่ลดช่องว่างเรื่องอายุ และ Generation อย่างไร ฉันปรึกษากับกัลยาณมิตรร่วมทีม และได้ข้อสรุปร่วมว่า คุณลักษณะสำคัญคือการเปิดใจและให้การเคารพ เป็นส่วนสำคัญในการลดช่องว่างระหว่าง Generation การเป็นผู้มีอายุมากกว่า ประสบการณ์ที่มากกว่า มักนำไปสู่ท่าทีของการสูงส่งกว่า มักใช้การอบรม สั่งสอนกับคนรุ่นเยาว์ซึ่งเขาเติบโตมาคนละบริบท คือ ที่มาของการปิดใจ อย่างไรก็ตาม แนวคำถามในการศึกษาก็เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้น จะทำอย่างไรให้เพื่อนคนรุ่นใหม่ไม่รู้สึกรู้ว่า เรากำลังใช้อำนาจเหนือกำหนดสิ่งที่เราอยากเรียนรู้หรือไม่ จะสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างไร

ท้ายที่สุด เราใช้การตั้งกลุ่มออนไลน์เพื่อทำความรู้จักกันและสื่อสารเป้าหมาย ทำความเข้าใจกันก่อนจะถึงวันที่เราจะเจอกันและทำการสนทนา มีการส่งแนวคำถามเพื่อขอความเห็น เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและสอบถามความสมัครใจในการแบ่งปัน ซึ่งกระบวนการชี้แจงเป้าหมายและการส่งแนวคำถามไปก่อนนั้น ช่วยทำให้แต่ละคนได้เตรียมตัวทบทวนการแบ่งปันประสบการณ์ตัวเอง

อย่างไรก็ตาม ฉันยังมีคำถามกับตัวเองว่าจะมีจุดร่วมเชิงประสบการณ์กับทุกคนอย่างไร เพื่อสร้างความไว้วางใจ และเตรียมความพร้อมสำหรับเพื่อนบางคนที่อาจจะไม่เคยได้เปิดเผยเรื่องราวมาก่อน การแบ่งปันประสบการณ์ในเพศวิถีของตัวเองที่อยู่นอกขอบ (เมื่อใจพร้อม) เป็นส่วนหนึ่งของเยียวยาตัวเอง และ

⁵ ผู้เขียน. เอกวัฒน์ พิมพ์สวรรค์ นักกิจกรรมทางสังคมที่สนใจมิติด้านจิตวิญญาณและสิทธิความหลากหลายทางเพศ เป็นบุคคลหลักที่ประสานความร่วมมือกับศูนย์ความรู้และประสานงานสุขภาวะทางปัญญา ในงานประชุมเครือข่ายวิชาการสุขภาวะทางปัญญาครั้งที่ 1 วันที่ 17-18 สิงหาคม 2566 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สร้างจุดรวมในกระบวนการกลุ่มได้ เป็นสิ่งที่ฉันได้เรียนรู้จากการทำงานว่าเราคือส่วนหนึ่งของเพื่อน เช่นเดียวกัน

ฉันแบ่งปันประสบการณ์ช่วงวัยรุ่นและวัยเป็นนักศึกษาที่เริ่มทำงาน เป็นการย้อนประสบการณ์ตัวเอง โดยใช้มุมมอง ความคิด ความเชื่อทางสังคมที่มีเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ได้เรียนรู้มา เป็นกรอบวิเคราะห์ ประสบการณ์ตัวเอง

ประสบการณ์วัยเด็กตั้งแต่ก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียน ฉันไม่เคยรับรู้ถึงการเกิดมาเป็นผู้หญิง จนกระทั่งถึงวัย 9 ขวบ แม่ปลุกฉันให้ลุกขึ้นมาช่วยหุงข้าว ทำกับข้าวทุกวัน จนเกิดคำถามกับตัวเองว่า ทำไมจึงมีฉันกับแม่ที่ลุกตอนเช้ามาทำหน้าที่นี้ ซึ่งฉันเข้าใจว่ามันคือกระบวนการหล่อหลอมสร้างความเป็นผู้หญิงให้กับฉันนั่นเอง

ฉันเริ่มมีความรู้สึกผูกพันกับเพื่อนหญิงตั้งแต่ประถมสี่ แม้ต้องแยกไปเรียนต่อคนละจังหวัดเมื่อเรียนจบประถมศึกษาแล้วก็ตาม และฉันมีเพื่อนหญิงที่สนิทกันอีกครั้งตอน ม.4 เป็นคนแรกฉันประกาศว่าเป็นคนที่ถ้าฉันเป็นผู้ชายฉันจะแต่งงานด้วย จะเห็นได้ว่า ฉันรับรู้แล้วว่าฉันเป็นผู้หญิงและกรอบทางสังคมก็กำหนดความสัมพันธ์ไว้ คือ ผู้หญิงต้องคู่หรือแต่งงานกับผู้ชาย ตอนนั้นฉันอาศัยบ้านญาติเพื่อเรียนหนังสือและกลับบ้านตอนปิดเทอม ต่อมาฉันพบว่า เธอเขียนจดหมายหาฉันหลายฉบับแต่ถูกญาติเก็บและแอบเปิดอ่าน ตอนนั้นฉันรู้สึกเจ็บปวดที่ฉันถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว และฉันไม่ได้ตอบจดหมายของเธอ และก็ไม่ได้พบกัน

เมื่อเข้ามาหาวิทยาลัยและเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน ฉันได้รู้จักคำว่า “หญิงรักหญิง” เป็นครั้งแรกในช่วงปีสามและได้คบหากับเพื่อนหญิงด้วยกันจนเข้าสู่วัยทำงาน การได้รู้จักคำว่า หญิงรักหญิงทำให้ฉันมั่นใจกับความสัมพันธ์ว่า “มันเป็นไปได้” แต่หลังเรียนจบ อยู่ด้วยกันไม่นานครอบครัวของเธอก็ขอให้กลับไปอยู่บ้านและให้เตรียมตัวแต่งงาน ฉันเข้าใจว่าความหลากหลายทางเพศนั้นมีอยู่มาโดยตลอดแต่ไม่ถูกทำให้มีพื้นที่ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถพูดถึงมันได้ และถูกมองว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ขณะนี้ในปัจจุบันแม้ว่าเราจะมีพื้นที่ที่จะพูดถึงสิ่งเหล่านี้ได้มากขึ้น แต่ในระดับสังคม การมีตัวตน และการสร้างครอบครัวยังเป็นสิ่งที่ทำหยาต่อการยอมรับเช่นกัน

การเปิดการสนทนาที่ยังดึงความเจ็บปวดให้กลับมาอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม การแบ่งปันทำให้ฉันได้ทบทวนประสบการณ์ของตัวเองว่า ฉันถูกบอกสอนให้เป็นผู้หญิง ผ่านบทบาทหน้าที่ และเมื่อฉันมีเพศวิถีที่ไม่ใช่รักต่างเพศ ฉันไม่ได้รู้สึกว่าเป็นตัวเองผิดปกติ เพียงแต่ว่าฉันไม่เคยถูกรับรู้การมีอยู่ของมันเป็นอะไร เพราะไม่มีพื้นที่เรียนรู้หรือชุดความรู้ที่จะทำความเข้าใจ ไม่มีคำอธิบายหรือคำเรียกที่จะทำให้ฉันได้ทำความเข้าใจตัวเอง การบอกเล่าทำให้เราได้ยินเสียงตัวเอง ยืนยันตัวตนในความหลากหลายทางเพศว่ามันมีอยู่

“ตอนนั้นมีกลุ่มอัญจารีกลุ่มเดียวที่ทำงานและยืนยันการเป็นหญิงรักหญิง จนมาเรียนมหาวิทยาลัย ซึ่งเราเริ่มมั่นใจกับการรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับคู่รักเพศเดียวกันมากขึ้น เริ่มวางแผนเรื่องการใช้ชีวิต แต่คนที่สัมพันธ์ด้วยเขาไม่เชื่อมั่นว่าจะเป็นไปได้ พอเรียนจบครอบครัวเขาก็ให้กลับไปแต่งงาน...ตอนนั้นเราก็มองหาผู้ชาย เราคิดว่าเราสามารถที่จะมีความสัมพันธ์ได้ทั้งที่เป็นผู้ชายและผู้หญิง แต่เป็นการนิยามตนเองซ้ำมาก เพราะ(ตอนนั้น)ไม่มีอะไรเข้ามาบอกว่า เราเป็นหญิงรักหญิง หรือไบเซ็กซัวร์ การเป็นเรา..ไม่ได้ถูกพูดถึง เรา

ไม่ได้รู้สึกที่เราเกิดมาผิดปกติ แต่มันทำให้เรามองไม่เห็นตัวเองด้วยซ้ำว่าเราเป็นใคร”

ผู้เขียน ในการสนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” (16 กรกฎาคม 2566)

เพศหลากหลายเป็นจิตวิญญาณอิสระ: ในกระบวนการสนทนาพบว่า แม้แต่ละคนเติบโตมาในบริบทครอบครัวที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีเหมือนกัน คือ จิตวิญญาณที่มีอิสระ แต่ละคนต่างเติบโตมาโดยไม่มีการนิยามเพศและการกำหนดความเป็นเพศ แต่เรียนรู้กระบวนการกำหนดเพศ บทบาท เพศวิถี ในระหว่างการเล่นดูและในการเติบโต เพศใดทำอะไรได้ ทำอะไรไม่ได้ ด้านหนึ่งของการกำหนดบทบาท คาดหวัง ควบคุม และลงโทษก็เป็นอีกด้านหนึ่งของการเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้เกิดความสงสัย ปฏิเสธ และเริ่มรู้จักตัวเอง

“ตั้งแต่เด็กพ่อแม่ไม่ให้มีแฟน พอโตมาหน่อยก็ต้องมีเรื่องการใส่บรา พ่อแม่เราเน้นเรื่องการแต่งตัวมาก เช่น มา check ว่าเราใส่บราไหม เราเกลียดการใส่บรามาก และไม่ใส่บราตั้งแต่เด็ก ...ตอนเรียน ม.1 เรามีแฟนที่จับต้องได้คนแรก ส่วนก่อนหน้านั้นเรามีแฟนเป็นเด็กมาหลายคนมาก ..จนกระทั่ง ม.4 เราย้ายโรงเรียนจากโรงเรียนเก่า เพราะทุกคนอคติกับเราหมด ทุกคนตีตราว่าเราเป็นคนที่รั้น แรด เรา รู้สึกว่า เราอยู่ไม่ได้ เพื่อนในห้องก็เย้ยขำ เพื่อนทุกคนมองว่าคูกคามเราได้” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Nonbinary/เพศกำหนดหญิง (16 กรกฎาคม 2566)

“สิ่งที่ทำให้รู้สึกที่เราเป็นผู้ชายมาจากตอนที่เราไปงานแต่งงาน และเราถูกจับใส่ชุดกระโปรงฟู ฟองสีชมพู ในขณะที่เพื่อนผู้ชายอีกคนใส่สูท... ตอนนั้นเป็นครั้งแรกที่คิดว่ามีปัญหาอะไรสักอย่าง มันเป็นความอึดอัดซึ่งหาที่มาไม่ได้ว่าทำไม แต่ด้วยความที่ตอนนั้นเรายังเด็ก เราจึงไม่ได้คิดอะไร จนเวลาผ่านไป” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Female to Male Queer/เพศกำหนดหญิง (16 กรกฎาคม 2566)

ช่วงเวลาที่แต่ละคนจำความได้ มาจากการกระทบกระตือรือร้นความคิดจากภายใน บางคนตั้งแต่ยังไม่เข้าอนุบาล เขามีเพศกำเนิดหญิง แต่รับรู้ความรู้สึกว่าไม่ชอบการแต่งชุดแบบ “ผู้หญิง” เป็นการรับรู้แรก ๆ ที่ภาวะภายในบอกกับตัวเองว่า เขาชอบการแต่งกายอีกแบบ ที่ถูกเรียกว่า ผู้ชาย และเขาก็ให้นิยามกับตนเองว่า “ชาย” เพราะมันเชื่อมโยงตัวเองกับโลกภายนอกที่ส่งผ่านความสอดคล้องกับสภาวะภายในที่เป็นสำนึกในเพศ แม้ว่าจะไม่ชัดเจนในความหมายของความเป็นชาย เช่นเดียวกับเพื่อนที่มีเพศกำเนิดชายแต่ค้นพบตัวเองว่าไม่ใช่ชาย

“ตอนอายุประมาณสองขวบกว่า จำได้ว่าตอนนั้นเราหยิบเสื้อผ้าแม่มาใส่ แม่ยินดีที่ให้เราใส่แม่รับได้ แต่คนในบ้านต่อมาแม่เรื่องที่ให้เราใส่เสื้อผ้าของแม่ บอกว่ามึงให้ลูกใส่เสื้อผ้ามึง มึงไม่คิดว่าลูกจะแปลงเพศเธอ” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย”

ผู้หญิงข้ามเพศ (Transgender women)/เพศกำหนดชาย (16 กรกฎาคม 2566)

การรับรู้ในความเป็นเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศของคนทั่วไปเป็นการรับรู้จากการเห็นลักษณะเนื้อตัวร่างกายและตัดสินใจให้นิยาม ความเป็นเพศ ว่าต้องเป็นเพศอะไรในกรอบ 2 เพศ ขณะที่ประสบการณ์ของเยาวชนแต่ละคน มีการรับรู้ความเป็นตัวเองอย่างอิสระ รับรู้ผ่านความรู้สึกพึงพอใจในภาพปรากฏในทิศทางรูปแบบใดโดยยังไม่ยึดโยงกับการกำหนดเพศหรือความเป็นเพศไว้

จิตวิญญาณของการวิพากษ์ ตั้งคำถาม: จุดแข็งที่นำมาสู่การเกิดปัญญาปฏิบัติ

กระบวนการเรียนรู้ว่า ฉันคือใคร นั้นไม่ได้มาจากการบอกหรือสั่งให้ต้องเป็นไปตามกรอบทางสังคมที่สร้างคุณค่าไว้ว่า เป็นความปกติ หรือ “ธรรมชาติ” ฉันเป็นใคร? เป็นคำถามที่เกิดขึ้นภายในใจ เมื่อความเป็นตัวเองของคนเพศหลากหลายที่กำลังพัฒนาและเติบโตตั้งแต่วัยเด็กและเข้าสู่ความเป็นเยาวชน การแสดงออกที่เป็นตัวเอง ที่ดูไม่สอดคล้องกับความเป็นเพศทางสังคม ทำให้เกิดกระบวนการรักษาบรรทัดฐานจากคน กลุ่มคน หรือสถาบันต่างๆ ที่ลงมือปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบและจับผิด ตัดสินว่า คือสิ่งที่ไม่ใช่และไม่ควร

ฉันรู้สึกประหลาดใจที่คำพิพากษาเหล่านั้น ในจังหวะที่ค่อย ๆ ก่อเกิด หรือกระตุ้นให้หยุด ไม่ได้ทำให้เยาวชนที่กำลังเติบโตและพัฒนาความเป็นตัวเองรู้สึกว่าการเป็นตัวเองเป็นความผิด บาบ ชั่วช้า แต่แน่นอนที่สุดว่า เขาต้องกระทำบางที่มากและมากกว่า เช่น ต้องอดทน มีความมุ่งมั่น พยายาม เพื่อพิสูจน์และสร้างการยอมรับตัวตนของเขา แม้จะเกิดคำถามภายในใจ แม้พัฒนาการถูกบั่นทอน ...มันเป็นคำถามที่ค้นหาที่มาหรือความผิดพลาดของตัวเองไม่ได้

“ตอนเราเรียน ป.6 ทุกอย่างพังเพราะแม่เลิกกับพ่อและเราต้องไปอยู่กับพ่อที่บ้านย่า หลังจากนั้นความกดดันก็เกิดขึ้นเพราะเขาไม่ได้อยากให้เราเป็น ช่วงที่หนักหน่วงคือช่วงประมาณมัธยมต้น ..ที่เขาได้ยินข่าวว่าเราได้รับคัดเลือกให้เป็นเชียร์ลีดเดอร์ที่โรงเรียน เขามายืนทำท่ากดดันเรา เขาบอกว่าเป็นห่วงเรา เขากลัวว่าชีวิตเราจะไม่ประสบความสำเร็จ เราเลยจะพิสูจน์ว่าเราเป็นแบบนี้ เราสามารถที่จะเอาตัวรอดได้ เรียนได้ดี สอบได้ที่หนึ่งและสอบได้อยู่ในระดับท็อปของห้อง เราสามารถดูแลตนเองได้ นั่งรถไปกลับชลบุรี-กรุงเทพฯ เพื่อมาเรียนพิเศษได้ ดูแลตัวเองได้ทุกอย่าง ก็เหมือนกับเขาเข้าใจ.. แต่พอถึงจังหวะที่เราเข้ามหาวิทยาลัย เขาก็ไม่เข้าใจเราและหาว่าเราสอบติดแล้วหนีตามผู้ชายไป” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” ผู้หญิงข้ามเพศ (Transgender women)/เพศกำหนดชาย (16 กรกฎาคม 2566)

การรักษาความเชื่อเรื่องอัตลักษณ์ 2 เพศและเพศวิถี คือ ชายกับหญิงรักกันได้เท่านั้น เป็นกระบวนการที่รุนแรง แบนเนี่ยน มันทำงานกับคนที่ไม่ได้อยู่ในกรอบนิยามดังกล่าวในทุกๆ สถาบัน ถ้าใครหลุดรอดจากการตรวจจับ บังคับ ห้ามจากสถาบันครอบครัว ก็ต้องเสี่ยงที่จะเผชิญกับกระบวนการตรวจจับดังกล่าว เมื่อเข้าสู่พื้นที่โรงเรียน

“ตอนนั้นเรารู้สึกตัวแล้วว่า เราไม่ fit in กับใครเลย มันแปลกแยก คือ เราไปชอบรุ่นพี่ แล้วก็ถูกครูแนะแนวนำมา make fun รวมทั้งมีรุ่นพี่และเพื่อนแสบ ๆ มารุม Bully เขาตั้งคำถามกับความเป็นเพศของเราว่าสรุปคุณเป็นเพศอะไรกันแน่ คุณจะแปลงเพศหรือเปล่านั้นหลายสิ่งไม่รู้ว่าพอทำอะไรและไม่รู้จะจัดการกับสถานการณ์อย่างไร เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เรารู้สึก offend กับตนเอง และรู้สึกแค้นกับตนเองมากจนเรารู้สึกว่าโรงเรียนไม่ตอบใจที่เราแล้ว เหตุการณ์นั้นทำให้เรามาติดกับตนเองว่า เราเป็นผู้ชายและเราไม่ได้ทำ

อะไรเขาเลย เราแค่ชอบและโดนคนอื่นนำไป *make fun*” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” ผู้ชายข้ามเพศ/เพศกำหนดหญิง (16 กรกฎาคม 2566)

โรงเรียน หรือพื้นที่ทางการศึกษา คือ โอกาสของการเลื่อนสถานะและในการสร้างอนาคต การเข้าถึงความรู้ ทางเลือกในการประกอบอาชีพ เพื่อนของเราในวงสนทนาเกินครึ่งที่ถูกปิดกั้นโอกาสทางการศึกษา บางคนย้ายโรงเรียนบ่อย บางคนหลุดจากระบบการศึกษา เพราะต้องเผชิญภาวะถูกกลั่นแกล้ง ถูกครูประณาม ประจาน ลงโทษจากการแต่งกายไม่ตรงเพศ รวมทั้งเมื่อแสดงออกว่ามีความพึงพอใจทางเพศที่ไม่ใช่รักต่างเพศ เด็กถูกลักให้เป็นเด็กชายชอบเพราะความเป็นเพศนอกรอบ พวกเขาเต็มไปด้วยความเจ็บปวดเกลียดและกลัวกับการไปโรงเรียนที่รู้สึกไม่ปลอดภัย ขาดการคุ้มครองและโอบอุ้ม

“เราโดนกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา ที่โรงเรียนไม่มีการปกป้อง บ่อยที่สุดคือเพื่อนผู้ชายมาถอดกางเกงตอนเรายืนอยู่หน้าเสาธง ฟ้องครูก็ได้ ครูไม่ช่วยอะไร รู้สึกอายและรู้สึกว่าสู้อะไรไม่ได้ มันเป็นเรื่องที่เจ็บปวดมาก จนจบ ป.6 รู้สึกว่า ไม่อยู่ก็ได้โรงเรียนที่อื่น อยู่โรงเรียนใหม่ก็เจอแก๊งหัวโจกโหดตอนเดินผ่าน รู้สึกอายมาก คิดว่าเราต้องเจอไปอีก 3 ปีเลยหรือ? ...เราเริ่มไม่อยากไปโรงเรียนจากคนที่สนุกกับการเรียน ก็ไม่ตั้งใจเรียน จากคนเรียนเก่งระดับ TOP ก็สอบได้ที่โหล รู้สึกหมดไฟกับการไปโรงเรียน” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” ผู้หญิงข้ามเพศ/เพศกำหนดชาย (16 กรกฎาคม 2566)

มีบ้างไหม ครอบครัวและโรงเรียนที่โอบรับ? กระบวนการสนทนาครั้งที่ 1 คนที่แบ่งปันประสบการณ์ในการเติบโตมากับครอบครัวที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย จากการมีพื้นฐานความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิและโอกาสต่อพลเมืองที่มีความต่างกัน แม้ว่า ในบางอย่างเป็นสิ่งที่ยังไม่มีความเข้าใจ แต่เป็นการยอมรับการมีอยู่เพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจไปด้วยกัน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกอิสระในการค้นหาความหมายให้กับตัวตนของตนเอง อย่างไรก็ตาม เขาก็ยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากความคาดหวังความเป็นเพศจากสังคมภายนอก “

“เราเป็นคนที่ไม่ค่อยดีนัก ...เราขอพ่อแม่ *take hormone* ด้วยความที่พ่อแม่เป็นสายประชาธิปไตยเมื่อหมอยื่นเอกสารแล้ว แม่ก็เซ็น เรา *shock* มากเพราะไม่คิดว่าเป็นไปได้ เราตั้งใจที่มีครอบครัวที่สนับสนุน เป็นเรื่องที่ดี เราอยากให้ทุกบ้านมี หลังจาก *take hormone* ชีวิตเราดีขึ้นมาก เรารักตนเอง เราเล่นกล้ำเพื่อสนองความอยาก และต้องการ *validation* จากสังคมผู้ชาย ขณะที่ยอมรับตัวเองว่าเป็น *Bisexual*” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย”

Transman และ Bisexual เพศกำหนดหญิงชาย (16 กรกฎาคม 2566)

พื้นที่ของโลกภายนอกในมิติทางศาสนา: ความเชื่อความศรัทธาจึงไม่ใช่พื้นที่ที่ฟื้นฟูหรือเป็นชุมพลิ่งต่อไป การต่อสู้ของโลกภายใน ความพยายาม ให้มีพื้นที่แห่งความศรัทธาดำรงอยู่ คือ การสื่อสารกับพระเจ้า หรือสิ่งที่ตนเคารพโดยตรง การซุกคั่นเข้าไปในแก่นแกนในมิติแห่งศรัทธา ความเชื่อมั่นในความรัก ความเมตตา ความปรารถนาให้ทุกคนอยู่เย็น หรือสุขสงบหากเป็นพื้นฐานที่ทำให้เราเข้าถึงและหวังพึ่ง สิ่งนั้นย่อมจะไม่เบียดขับให้จนตรอก ให้สิ้นหวัง การเข้าถึงหลักคำสอนที่เป็นแก่นของศาสนาจึงเป็นคำถามใหญ่ที่คนเพศหลากหลายตั้งคำถามกับการเข้าไม่ถึงแก่นนั้น จากบริบทศาสนาในโลกภายนอก แต่การซุกคั่นหาความงดงามแห่งความปรารถนาดีต่างหากที่ทำให้เขายังมีพระเจ้า มีสิ่งที่ศรัทธา อยู่เคียงข้าง ให้เขาได้ยินเสียงในใจ ได้ยินคำตอบที่มาจากหัวใจที่ชัดเจน

“หลายครั้งเราก็กังว่า จะเป็นซีมีคร้าเพราะแก้ปัญหาไม่ได้ หลายครั้งทำให้เราได้พบคำตอบ และข้ามผ่านมาจึงรู้สึกว่าจะพระเจ้ามีอะไรที่คุ้มครองเราอยู่ และทุกคนก็มี ทำให้เราเริ่มมีเรื่อง จิตวิญญาณและมองเห็นว่าจะต้องทำ.... พระเจ้าเมตตาตามมนุษย์ทุกคน แต่แถวบ้านเราเป็น มุสลิมสาย Radical ที่ไม่รับคุณค่าของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน ไม่เอาใคร มองว่าทำผิด บาบ..” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” ผู้หญิงข้ามเพศ (16 กรกฎาคม 2566)

ความรัก ความสัมพันธ์ของคนเพศหลากหลาย ความเชื่อฝังหัวว่าไม่มีอยู่จริง

ปัจจุบันบริบททางสังคมที่เปิดกว้าง ทำให้คนสมัยนี้เปิดเผยตัวตนและรสนิยมของตัวเองกันมากขึ้น ทำให้คนเพศหลากหลายทางเพศถูกมองเห็นได้ง่ายมากขึ้น และในสังคมก็ไม่ได้ถูกปรากฏแค่คู่รักต่างเพศ แล้วเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีพื้นที่ให้ปรากฏในสาธารณะมากขึ้น แต่กระบวนการทางสังคม ก็ยังคงมีกระบวนการต่างๆ ไว้วางรับความสัมพันธ์รักต่างเพศและปฏิเสธการมีเพศวิถีที่ต่างออกไป

“เรารู้สึกว่าทำให้ครอบครัวผิดหวังและ (เรา) ตกจากมาตรฐานสังคม เพราะมีคู่เป็นผู้หญิง ทั้งยังฐานะต่ำกว่า ที่บ้านเสนอว่า อยากให้เราคบกับคนที่ดูแลเราได้ ยกตัวอย่างถึงเพศชายที่ แข็งแรงและดูแลเราได้ ทั้งที่เราก็กังแข็งแรงและอยู่คนเดียวได้ เรารู้สึกว่าที่บ้านไม่ได้ยอมรับ การแสดงตัวตนของเรา ...ที่บ้านบอกว่าดีใจด้วยที่ร้านกาแฟของเราได้ออกสื่อ แต่ไม่ได้บอก ว่าเป็นร้านที่เราทำร่วมกับแฟนทำร่วมกัน เขาตัดการรับรู้เรื่องแฟนเราออกไปอย่างสิ้นเชิง” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” ผู้หญิงข้ามเพศ (16 กรกฎาคม 2566)

หากสังคมยังไม่ยอมรับครอบครัวที่มีความหลากหลาย วัฒนธรรมทางสังคม และกฎหมายต่างๆ ก็จะไม่ถูกพัฒนา ซึ่งเรื่องครอบครัวเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายมิติ ทั้งการครองทรัพย์สินร่วมกัน สวัสดิการจากรัฐ ไปจนถึงสวัสดิการสังคม ความปลอดภัยในการใช้ชีวิต ในแง่การรักษาพยาบาล ที่เวลาเกิดอุบัติเหตุหรือต้อง ได้รับการรักษาเร่งด่วน คู่รักต่างเพศหมออนุโลมให้สามารถเซ็นเอกสารเพื่อรับการรักษาอย่างเร่งด่วนได้ แต่ คู่รักหลากหลายทางเพศทำไม่ได้⁶ เพราะมีเงื่อนไขให้เฉพาะคู่สมรสต่างเพศ

การสร้างครอบครัวและการดำรงอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ ยังต้องอยู่ภายใต้อำนาจของ โครงสร้างและกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด แม้ความรัก การมีครอบครัวของคนข้ามเพศไม่แตกต่างจากความรัก โดยทั่วไป ที่มีทั้งสุขและทุกข์ที่ต้องเผชิญ แต่ความท้าทายจากระบบสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้ชุดความเชื่อ ที่ว่า “ความรักเกิดขึ้นได้เฉพาะชายกับหญิง” ทำให้ความสัมพันธ์ของคนเพศหลากหลายและคนข้ามเพศถูกให้ คำตอบล่วงหน้าไว้แล้วว่า “ไม่ยั่งยืน”⁷ และกลายเป็นความเชื่อที่ฝังหัว เป็นเครื่องมือกีดกอนความเชื่อมั่น ในความสัมพันธ์แม้ว่าจะจะเป็นเพียงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้กับในทุกความสัมพันธ์ และขณะเดียวกัน

⁶ สิริลักษณ์ สุขสวัสดิ์. (1 มิถุนายน 2021). Your Pride, Your Future ส่งเสียง “อนาคตที่อยากเห็น...” จาก LGBTQIA+ ให้สังคมได้ยิน. มัจฉา พร อินทร์ (1 มิถุนายน 2021) https://urbancreature.co/your-pride-your-future-lgbtqia/?fbclid=IwAR3z5Sycy6M_YGRz0fUx84qzaCB6EenkXGT-nM16ZVaMhbjSUX7VG9cu6gfg

⁷ เฉลิมขวัญ เมฆสุขและ พิทักษ์ศิริวงศ์. (2561). คนข้ามเพศ: การใช้ชีวิตคู่ การสร้างครอบครัวและการเลี้ยงดูบุตร. การสร้างครอบครัวกับความมั่นคงในชีวิตคู่. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 10(1) : 37-51

ความสัมพันธ์ที่ยาวนานในคู่รักกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ไม่ได้มีพื้นที่ต่อการเปิดเผยการใช้ชีวิตในมิติความรักความสัมพันธ์ การมีชีวิตคู่ที่ยาวนานไม่ได้ถูกชื่นชมหรือนำไปสู่การเพื่อสร้างพื้นที่เรียนรู้กับสังคม แต่มักถูกตั้งคำถามกับกรอบเพศแบบเดิม อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าความสัมพันธ์นี้ไม่มีอยู่จริง

“เรานิยามตนเองว่าเป็นหญิงรักหญิงโดยอยู่กับคู่ชีวิตที่เป็นหญิงมานาน 17 ปีแล้ว การบอกถึงความสัมพันธ์หญิงกับหญิงเป็นความสัมพันธ์ชั่วคราวนั้นคงไม่ได้เพราะเราอยู่กันมานาน 17 ปี และฟังเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยกันมาเยอะ ...เราเจอคำถามจากเพื่อนร่วมงานว่าตกลงใครเป็นผู้หญิงใครเป็นผู้ชาย โดยมีคำถามลักษณะนี้อยู่ตลอด”⁸

คนเพศหลากหลายหลาย: ความเป็นชายชอบที่ซ่อนทับและสร้างความผูกพัน

นอกจากการมีอัตลักษณ์เป็นคนเพศหลากหลายที่ถูกเบียดขับจากสังคมแล้ว หลายคนต้องเผชิญกับอัตลักษณ์ชายชอบอื่นๆ ซ่อนทับไปด้วย เช่น ความจน มาจากครอบครัวที่แยกทางกัน เรียนไม่จบ เป็นเด็กนอกระบบ เด็กแซก เป็นมุสลิม เมื่อผนวกเข้ากับการเป็นผู้หญิงข้ามเพศ ชายข้ามเพศ เป็นหญิงรักหญิง หรือคนที่ไม่เลือกจะเข้ากรอบเพศใด ๆ non-binary ความเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศและเป็นเยาวชนถือว่าเป็นผู้มีแหล่งอำนาจน้อย เพราะอยู่ในภาวะพึ่งพิงหรือกึ่งพึ่งพิงครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ต้องการสร้างความมั่นคงทางใจ/การยอมรับการมีอยู่จากครอบครัว ประสบการณ์น้อย ฉะนั้นชีวิตจึงผูกโยงไว้กับการได้รับโอกาสในครอบครัว การเข้าถึงสิทธิ ทางเลือกและทรัพยากรจากสถาบันทางสังคม

บทพิสูจน์จากโลกภายนอก:

การสร้างยอมรับตัวตน: เมื่อการเป็นลูกสาวหรือลูกชายได้หายไป

การเป็นคนไม่ตรงเพศทำให้หลายคนรู้สึกผิดที่ทำให้คนในครอบครัวผิดหวัง การใส่ใจความรู้สึกของคนในครอบครัว ทำให้แต่ละคนพยายามทำงานกับตัวเองและหาทางกู้คืนความเป็นลูกที่ดีตามกรอบเพื่อให้ครอบครัวยอมรับ เช่น มุ่งประสบความสำเร็จทางการศึกษา อาชีพ สร้างฐานะเศรษฐกิจ หรือแม้หาวิธีการทำให้ความสัมพันธ์เข้าข่ายภายใต้กรอบกำหนด เพื่อกู้ความรู้สึกให้กับครอบครัว มากที่สุดคือ ต้องการการเปิดรับจากคนในครอบครัวให้ยอมรับ

“แฟนเราเป็น Transgender Lesbian หรือผู้หญิงข้ามเพศที่ชอบผู้หญิง เราคิดแบบโง่ ๆ ว่าที่บ้านจะโอเค (เพราะแฟนมีเพศกำหนดชาย) ลักษณะเขาดูเป็นผู้ชาย สักพักหนึ่งผมของเขาเริ่มยาวและเหมือนผู้หญิง ที่บ้านเริ่มต่อต้าน เราโดนหนักทั้งโดนสาปส่งและรังเกียจ แฟนเรามีภาวะ Trauma ประกอบกับการข้ามเพศในช่วงวัยผู้ใหญ่ที่มีเรื่องการทำงานและภาวะผลกระทบทางเศรษฐกิจในช่วงโควิด และที่บ้านไม่ได้ไปด้วยกัน เหมือนทุกอย่างไม่ได้เป็นอย่างที่คิดและพังทลาย”⁹

⁸ กรองแก้ว ปัญญาพร. (17,08,2566). การเสวนาเรื่องจิตวิญญาณเพศหลากหลาย. ในการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายความรู้สุขภาพทางปัญญา ครั้งที่ 1 “สุขภาพทางปัญญา สุขภาพ จิตวิญญาณ และสังคม”, อาคารเฉลิมราชกุมารี 60 พรรษา (จามจุรี 10) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁹ เพชรร้อย วัชรพิสุน์ (17,08,2566). การเสวนาเรื่องจิตวิญญาณเพศหลากหลาย. ในการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายความรู้สุขภาพทาง

จากเรื่องราวของแต่ละคนทำให้ฉันมองเห็นว่า ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมเล็ก ๆ ที่มีต้นทุนสำคัญคือสายใยความผูกพัน เป็นแก่นแกนในการสร้างความมั่นคงสำหรับการเติบโตของสมาชิก ขณะเดียวกันก็เป็นหน่วยเล็ก ๆ ที่ถูกกดดันให้ทำหน้าที่สร้างคนให้ตรงเพศ จึงไร้กระบวนการทำในการรับมือกับสมาชิกในบ้านที่เกิดและเติบโตแบบไม่ตรงเพศ ถูกตั้งคำถามกับการดูแลเด็กจากสังคม

กะเทยอ้วน กะเทยบ้านนอก บ้านแตก ไร้การศึกษา เด็กนอกระบบ ไม่ใช่ของจริง ไม่มีใครรักจริง คนบาป

ฉันเห็นคำที่เป็นการตีตราและผลักไสคนให้เป็นชายขอบไร้คุณค่า มีหลาย ๆ คำอยู่ในวงสนทนาที่พวกเขาถูกประณามและมันแฝงฝังอยู่ในใจ ส่งผลกระทบกับความรู้สึกในการมองเห็นการมีคุณค่าและมีตัวตน และส่งผลต่อประสบการณ์ที่สร้างความถดถอยให้กับชีวิต วนไปมาจากมายาคติและประสบการณ์จริงที่เผชิญจนกลายเป็นวัฏจักรที่มองไม่เห็นว่าจะอะไรเกิดขึ้นก่อน-หลังที่นำไปสู่การสร้างและทำบ่อนทำลายสภาวะข้างใน

“เรามีอัตลักษณ์เป็นกะเทย โดยเป็นกะเทยที่โตมาในชนบท ดังนั้นในการที่เราจะขยับพื้นที่ทางเศรษฐกิจนั้นยากมาก เพราะเราจน จนไม่พอยังเป็นเด็กบ้านแตก ...และด้วยความจนจึงไม่มีพื้นที่ ถ้าอยากได้อะไรก็ต้องดิ้นเอาเอง แม่ก็เชียร์เรา แต่ไม่สามารถซัพพอร์ตอะไรได้ เพราะฉะนั้นด้วยอัตลักษณ์ของตนเอง เวลาอยากได้อะไรต้องพิสูจน์อย่างหนักมาก มีสตอรี่ว่าเป็นกะเทยชายขอบตลอดเวลา และถูกฝังหัวหรือ internalized ตลอดว่าเราไม่มีพ่อ เราเป็นเด็กกำพร้า เราต้องทำตนเองให้เด่น ต้องเปลี่ยนปมด้อยให้เป็นปมเด่น ใครจะทำได้ แต่แม่ก็ชอบพูดกรอกหูฝังหัวว่าต้องเรียนให้เก่ง ต้องสอบให้ได้ที่หนึ่ง ถูกกดดันอย่างนั้นตั้งแต่ขึ้น ป.1 .. การที่เราไม่มีพ่อและเราเป็นกะเทย และไม่มีผิวเพราะอัตลักษณ์แบบเราหาผัวยาก บางคนอาจเจอคนไม่จริงใจ แต่สำหรับเรา เราไม่เคยเจอใครเลยที่มอบความรักดี ๆ ให้ เพราะฉะนั้นกะเทยคนนี้ต้องสู้ด้วยตนเองตลอด ไม่อยากจะคิดภาพว่า ถ้าไม่มีอะไรกินจะทำอย่างไร และตอนนี้ใกล้ถึงจุดนั้นแล้ว ก็ปิดหูปิดตาไม่รู้ไม่เห็น ไม่เป็นไรเพราะเดี๋ยวก็รอด” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Trans women เพศกำหนดชาย (16 กรกฎาคม 2566)

“การไม่จบมหาวิทยาลัย จากการที่เราออกจากการศึกษาตั้งแต่เด็ก การไม่จบมหาวิทยาลัยทำให้หางานยากมาก สิ่งที่มาคือฐานะทางเศรษฐกิจเราไม่โอเค เรากลับมาทบทวนตนเอง ตอนนี้อยู่กับพ่อแม่ แม้เขาไม่เข้าใจเรา แต่อย่างน้อยเรามีที่ซุกหัวนอน และเป็นฐานให้เราลุกขึ้นมาตั้งคำถามและค้นหาตัวเองและทำงานกับความเป็นตัวเราได้มากขึ้น” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Transmen เพศกำหนดหญิง (16 กรกฎาคม 2566)

ฉันจึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า เพราะอะไร?...เขาจึงรู้สึกกระแวง สงสัยในความสัมพันธ์ และรู้สึกไม่ไว้วางใจ ไม่ปลอดภัย กังวลต่อการถูกตัดสิน การกีดกันและการถูกเลือกปฏิบัติ เพราะทั้งชีวิตที่เติบโตขึ้นต้องผ่านกระบวนการพิสูจน์ตัวเองในกติกาค่าที่อคติและไม่เป็นธรรม การใช้ชีวิตมันมีความรู้สึกเจ็บปวด โกรธ ปะปนอยู่เสมอ

บทสรุปที่พบ:

ประสบการณ์ชีวิตสร้างปัญญาปฏิบัติ

จากเรื่องราวที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ในตัวฉัน ทำให้ฉันเรียนรู้และเชื่อมั่นในจิตวิญญาณในการเป็นเพศหลากหลายว่า มันมีอยู่และค่อยๆ เติบโตจากภายใน เติบโตอย่างที่เป็นเช่นนั้น ด้วยความว่าง บริสุทธิ์ และผ่านมีการเรียนรู้ตัวเอง การที่แต่ละคนเผชิญสถานการณ์ในชีวิตทำให้แก่นแกนของความหลากหลายที่อยู่ภายในปรากฏชัดขึ้น เพียงต้องการแสวงหาช่องทางสื่อสาร ภาษา เพื่อกำหนดนิยามต่างๆ และมันคือ “สมมุติ” เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เรียนรู้และเคารพ น้อมรับกันและกัน ไม่กีดกันออกไปให้เป็นอื่น

จิตวิญญาณแห่งเพศซึ่งหมายรวมทั้งเพศกำหนดชายและหญิงด้วยต่างเป็นส่วนหนึ่งในความหลากหลายทางเพศ และเป็นส่วนหนึ่งที่เติบโตอยู่ในความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน ทุกคนต่างเติบโตเป็นตัวของตัวเอง มีอิสรภาพแต่แรก แต่ละคนเรียนรู้ที่จะทำความรู้จักและเคารพการมีอยู่ของตัวเอง หากเพียงรูปแบบการจัดระบบสังคม วัฒนธรรมไม่ตระหนักในความเป็นมนุษย์ที่มีเพศอยู่อย่างหลากหลายนั้น พยายามสร้างระบบ ระเบียบปฏิบัติการควบคุมให้คนเหมือนกัน และเบียดขับความแตกต่างออกไปทำให้ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ถูกบ่อนเซาะทำลาย แต่จิตวิญญาณแห่งเพศที่มีความหลากหลาย ยังคงยืนยันการมีอยู่ ฉันทำให้เห็นอำนาจภายในไม่ถดถอย แลพยายามหาหนทางรักษาความเป็นมนุษย์ของตนเองไว้

ตัวอย่างการเรียนรู้จากการทำงานภายในตัวเอง

“การทำงานกับตนเอง กลับมาทำงานกับเรื่องที่ตนเองเปราะบาง เราสามารถบอกกับคนอื่น รวมถึงครอบครัวของเราได้ว่าเราทำงานเยอะมากเพราะเราทำงานกับข้างใน ซึ่งเราคิดว่าจิตวิญญาณของเราค่อนข้างมีความอ่อนไหว มีความเข้มแข็งข้างนอก แต่เราเป็นทุกข่ง่าย เมื่อกี้พูดไปแล้วก็รู้สึกดีขึ้นมาเยอะ เพิ่งคลี่คลายเมื่อกี้และไม่ต้องการให้ใครมายืนยันให้เราแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ต้องการเพื่อน เรารู้สึกภูมิใจจากการที่ผ่านชีวิตที่ย่ำ ๆ มาได้และได้ชีวิตของตนเองคืนมา และเห็นความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ก่อนหน้านี้ที่ come out เราค่อนข้างต้น ความคิดสร้างสรรค์ไม่มีด้วยซ้ำ ไม่รู้จักการออกไอเดียและไม่รู้จักวิธีการเคลื่อนไหวด้วยซ้ำ เราใช้พลังของตนเองว่าทำอะไรได้ก็ทำ เมื่อมีเวลากับตนเอง เราก็เห็นว่าที่ทำมานั้นต้นแค่นั้น ได้หันไปมอง และมาเติมสีสันให้ตัวเราด้วยว่าฉันทำได้มากกว่านี้ ฉันทำอะไรได้บ้าง และช่วงนี้ฉันต้องการอะไร” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Non-binary เพศกำหนดหญิง

“เหมือนเป็นการยืนยันในสิ่งที่เราเชื่อมาตลอดว่าการทำงานกับตัวเรา กับตัวตนข้างใน มีค่าเทียบเท่ากับการที่เราออกไปทำงานข้างนอก...ซึ่งลำพังตัวเราก็มีพลวัตกับคนรอบข้างอยู่ด้วย...มันเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน แต่ตัวเราเริ่มเปิดรับสิ่งรอบตัวเราหรืออะไรบางอย่างที่เกิดขึ้นและกำลังดำเนินไป ก็จะทำให้การเคลื่อนไหวขยับแล้ว เพราะคนก็อยู่ในสังคม ไม่ว่าจะในบริบทไหนก็เคลื่อนสู่สังคม สุดท้ายสังคมก็เกิดขึ้นจากตัวเรา ดังนั้นจึงเป็นทั้งพลังการขับเคลื่อนและการกลับมาสู่ฐานรากของการขยับพลังงาน” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Transman เพศกำหนดหญิง

“เราทำงานกับข้างในยากมาก ๆ เคยตั้งคำถามกับตนเองว่า ตั้งแต่เมื่อไรที่เราตื่นขึ้นมา ก็ถามตนเองว่าจะนอยด์ไหม ไม่ใช่การตื่นขึ้นมาแล้วถามตนเองว่าจะทำอะไรต่อ เรา รู้สึกว่าโลกภายนอกมีอิทธิพลมาก เราเติบโตมาโดยผูกติดกับกิจกรรมภายนอกตลอด เมื่อเรารู้สึกอะไรข้างในเราก็จะใช้กิจกรรมภายนอกมาเป็นเครื่องมือในการเบี่ยงเบนเพื่อให้ลืม อาจเป็นกลไกในการทำงานกับตนเอง ถามว่าเราจะเปลี่ยนแปลงข้างนอกได้มากแค่ไหน ถ้าเราแตกสลายแล้ว สุดท้ายใครจะมาดูแลตัวเรา ถ้าตัวเราเองยังพึ่งไม่ได้ คนมากมายรอบตัวเราไปหาที่ปรึกษา เป็นสิ่งที่จัดการยากมาก ๆ” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Non-binary หญิงรักหญิง- เพศกำหนดหญิง

“เรารู้สึกว่าแต่ละคนต้องการคนมา confirm ให้เรามาก ๆ ในเรื่องความเปราะบางของตัวตน เราต้องการคนที่มายืนยันอัตลักษณ์และตัวตนของเรา ซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อข้างนอกอย่างเดียว เราต้องการคนที่มาเห็นอย่างเป็นเรา คิดว่าต้องมาช่วยกันยืนยันตรงนี้ เรื่องจิตวิญญาณนั้นไม่ใช่แค่ Spiritual แต่เป็นสิ่งที่บ่งบอกชีวิตของเรา เพราะทุกคนมีจิตวิญญาณเดียวที่ติดตัว ด้วยความที่คนเรียกเราว่า แยก และเราก็รู้สึกถึงความไม่เป็น Non-Binary ในแง่ของเชื้อชาติ สังคมที่แวดล้อมเราเขาปฏิเสธเรา เทียบกับสังคมทั้งหมดที่ไม่ได้ปฏิเสธเราขนาดนั้น แต่ดีที่เรามีพ่อแม่ที่ดี” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Transmasculine - เพศกำหนดหญิง

การถูกบอกว่าเป็นผิดปกติ ผิดธรรมชาติ หรือไม่เจริญ..ในขณะที่กลุ่มคนที่ถูกให้ความหมายแทนเขาไม่ปฏิเสธตัวเอง มันทำให้เกิดการตั้งคำถามและการทำงานกับตัวเอง ผ่านการพิสูจน์ การใคร่ครวญ การค้นหาความหมายที่สอดคล้องกับตัวเอง และที่สุดคือ การไม่ยอมจำนนต่อการตัดสินใด ๆ จากโลกภายนอก แม้ต้องเหน็ดเหนื่อยและถูกผลักไส เฉเชิญความทุกข์ ทำให้ฉันได้มีข้อค้นพบที่ได้เรียนรู้จากการสนทนากับเยาวชนทั้ง 6 คน

- ประสบการณ์มีทั้ง ทุกข์และสุข มันมาสลับกันเป็นวงจร เกิด - ดับ ประสบการณ์แห่งทุกข์ การเครียด เจ็บป่วย ซึมเศร้า เสียสมดุล ทำให้กลับมาตั้งคำถามกับวงจรอุปาทก มองเห็นมันอย่างที่เป็นจริง ว่ามันอยู่กับเราชั่วคราวเท่านั้น มันเป็นวงจรเกิด-ดับที่ยังไม่สิ้นสุด
- การมองเห็นตัวเองว่า กำลังอยู่ในภาวะเสียสมดุล ที่ยึดโยงความทุกข์เอาไว้ ทำให้วางมันลง ค้นหาแง่มุมในแง่มุมอื่น ๆ ที่มีอยู่ ทำให้ร่างกาย จิตใจได้มีโอกาสพัก ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ

- **รับรู้และยอมรับว่ามีความทุกข์ ความโกรธ** แล้วเข้าหาเครื่องมือในสิ่งที่ตนเชื่อและเคารพ ทำงานกับมันจริงจัง เช่น การภาวนา และใช้พลังทางกาย ทำให้ใจสงบ และได้กลับมามองเห็นชีวิตอย่างที่มีมันเป็น มองเห็นตัวเองในแบบที่เป็นผู้เลือกจะเป็นในบริบทต่าง ๆ

- **รับรู้ถึงความทุกข์จากการถูกตัดสิน โดดเดี่ยว เลือกใช้การสื่อสารกับสิ่งที่เชื่อมั่นและศรัทธา** ผ่านหัวใจและจิตวิญญาณอันบริสุทธิ์ **ซื่อสัตย์กับตัวเอง** อธิฐานตรงถึงสิ่งที่ศรัทธา เชื่อมั่นด้วยความรู้สึกไม่โดดเดี่ยว

ตัวอย่างเครื่องมือที่เพื่อนในวงสนทนาใช้ทำงานกับตัวเอง

“เรามีฐานของการปฏิบัติภาวนาทางพุทธ ทำให้เรามองว่าศาสนาเป็นเรือในการแสวงหาคำตอบบางอย่าง และด้วยฐานการภาวนานั้น ไม่ว่าเราจะไปที่ไหน เราจะมองหาแก่นแท้ของมันว่าอะไรคือสิ่งที่ทำให้เราสามารถรับมือกับสถานการณ์ได้ จริง ๆ แล้วด้วยพื้นฐานการทำงานเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับเรื่อง *Energy Sense* และทำให้เรามีประสาทสัมผัสรับรู้ที่ค่อนข้างละเอียดมาก โดยอาจไม่ใช่คำว่าละเอียดมากกว่าหรืออะไรมากกว่า แต่ทำให้เรากลับมาโฟกัสกับสิ่งที่เราทำงานและสิ่งที่เกิดขึ้นข้างในรวมทั้งอารมณ์และตัวตน โดยทำให้เข้าถึงสภาวะบางอย่างที่ตัวตนไม่สำคัญ แต่ที่สำคัญคือดูว่ามี *Quality* ไหนที่เกิดขึ้น และ *Quality* ไหนที่ต้องทำให้ออกไป และ *Quality* ไหนที่ต้องใช้และใช้เพื่ออะไร” สนทนากลุ่ม “จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย” Transmasculine - เพศกำหนดหญิง

สิ่งเหล่านี้เป็นการค้นพบทางรอดจากจากปัญหาระดับบุคคล ขณะเดียวกันเขาก็ยังคงต้องเผชิญปฏิบัติการเหล่านี้จากสังคมต่อไป ทำให้ฉันเกิดคำถามในใจว่า ภาวะไม่สิ้นสุดของปฏิบัติการเรื่องความเป็นเพศนี้จะนำไปสู่ความรู้สึกไร้คุณค่าหรือไม่/อย่างไร

ฉันคิดว่ากระบวนการทางสังคมทำให้คนกลุ่มเพศหลากหลายต้องกลายเป็นอื่น ถูกสร้างและทำงานเป็นระบบในทุกสถาบันและบ้านทอนคุณค่า อานาจภายใน ทำให้โดดเดี่ยว จำเป็นที่เราซึ่งหมายถึงตัวฉันและผู้คนในทุกระบบและทุกสถาบันต้องเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งในการกู้คืนความรู้สึกในการเคารพเป็นมนุษย์ และ ยอมรับการเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันของคนทุกเพศ เพราะทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางเพศ

กู้คืนความรู้สึกเป็นมนุษย์:

จากการสนทนากลุ่มครั้งนี้ ฉันได้เรียนรู้ว่ากลุ่มคนในความหลากหลายทางเพศที่ถูกเบียดขับ ผลักให้เป็นอื่น เผชิญภาวะกดดันมากมายที่บ้านทอนภาวะความมั่นใจในใจ รู้สึกไม่ไว้วางใจและมีบาดแผลเจ็บปวดอยู่ภายในเป็นกระบวนการที่เขาเผชิญอย่างเป็นระบบมาโดยตลอด ต่อเนื่องและอาจจะต่อไป หากไม่มีการฟื้นฟูพลังหรือสนับสนุนความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ของเขาให้เข้มแข็ง ฉะนั้นในการกู้คืนความเป็นมนุษย์และประสบการณ์การทำงานและจากตัวเอง ฉันเป็นความสำคัญอันเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นทันทีได้แก่การสร้างพื้นที่ปลอดภัยและการเยียวยาจิตใจ

การสร้างพื้นที่ปลอดภัย เป็นการการฟื้นฟูพลังอำนาจ ยืนยันความเข้มแข็ง ยืนยันคุณค่าของจิตวิญญาณเพศหลากหลาย เช่น การมีพื้นที่กับการแบ่งปันประสบการณ์ของคนเพศหลากหลาย ให้เป็นเรื่องราวปกติ ที่สร้างการเรียนรู้และมีอยู่จริง ฉันทมีข้อเรียนรู้และเห็นความสำคัญกับเรื่องละเอียดอ่อนต่อไปนี้

- เจ้าของประสบการณ์ มีเรื่องราวที่ซับซ้อน ต้องระมัดระวังว่าเรื่องราวของเขาจะไม่ถูกตัดสิน แต่มองเห็นคุณค่าของประสบการณ์เพื่อสร้างการเรียนรู้

- เรื่องราวประสบการณ์การเรียนรู้จากสังคมมาสู่การยืนยันตัวตนของแต่ละคน ที่ความแตกต่างกัน แต่ต่างสะท้อนความเข้มแข็งภายในที่แต่ละคนต่างฝ่าฝืนกับกรอบสังคมภายนอก และต้องกลับมาทำงานภายในกับตัวเอง

- ฉันทได้เรียนรู้ว่า การทำความเข้าใจกรอบความคิด ความเชื่อทางสังคมมีความสำคัญกับการรู้ความเชื่อเรื่องเพศหลากหลายเป็นความผิดปกติ เพราะมันจะทำให้คนมองเห็นที่มาที่ไปของการทำให้คนเพศหลากหลายกลายเป็นอื่นในสังคม

- ทุกๆ คน และในทุกภาคส่วนสามารถทำได้ ในการสนับสนุนการรวมกลุ่ม การเคารพสิทธิทางเลือกและเพิ่มโอกาสในการแสดงศักยภาพ การเข้าถึงทรัพยากรและการพัฒนา ฯลฯ

สร้างพื้นที่และการเยียวยา มีเครื่องมือและรูปแบบที่หลากหลาย ที่สามารถใช้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละคนในกระบวนการเยียวยา เนื่องจากตลอดช่วงชีวิตต้องเผชิญสิ่งที่หนัก การเยียวยาต้องทำควบคู่ไปกับการทำให้เห็นปัญหาเชิงโครงสร้าง การเยียวยาฉันมองว่า คือส่วนหนึ่งของการฟื้นความไว้วางใจ และความมนุษย์ ทั้งนี้ในกระบวนการต่อสู้ของแต่ละคนเขาได้พบปัญญาปฏิบัติเพื่อดูแลตัวเองด้วยแล้วระดับหนึ่ง แต่กระบวนการเยียวยาเพื่อสร้างพื้นที่ร่วมกัน ถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดพลังไม่รู้สึโดดเดี่ยว

อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าฉันมีข้อท้าทายสำหรับกระบวนการใน 2 ข้อนี้ จากการศึกษาที่คนกลุ่มเพศหลากหลายต้องเผชิญกับความเจ็บปวด จนขาดความมั่นใจและไม่เชื่อมั่น กระบวนการในสองข้อ อาจต้องใช้เวลาเพื่อสร้างความเชื่อมั่น อาจเผชิญกับการตั้งคำถาม ความไม่เชื่อมั่น ไม่ไว้วางใจ

ระดับองค์กร/หน่วยงาน

กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสิทธิมนุษยชน ความหลากหลายทางเพศในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร การทบทวนและรู้วิธีคิดที่มีอคติทางเพศ ในนโยบายองค์กรหรือชุมชน เพื่อสนับสนุนการเคารพความแตกต่าง หลากหลาย สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ความละเอียดอ่อนต่อภาวะเปราะบางอันมาจากชุดความเชื่อทางสังคมและการมีอัตลักษณ์ทับซ้อน มีแนวทางหรือวิธีการสร้างบรรยากาศเชิงบวก มาตรการคุ้มครอง ดูแลเมื่อเกิดการเลือกปฏิบัติ อคติ

ข้อท้าทาย นโยบายเชิงบวกต้องนำไปสู่การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และฐานคิด ไปสู่ปัญญาปฏิบัติ ถอดบทเรียน และสร้างให้เป็นวัฒนธรรมภายในองค์กร การออกแบบการเข้าถึงสิทธิ โอกาส และบรรยากาศในเชิงองค์กร ที่ทำได้และถูกใช้ไม่ถูกเขียนแล้วตั้งไว้

ความต้องการเพื่อเปลี่ยนแปลง

เนื่องจากความหลากหลายทางเพศเป็นประเด็นที่ท้าทายกับระบบสถาบันเชิงโครงสร้าง ที่จัดระบบการบริหารจัดการในแบบสองเพศ และส่งทอดมาต่อเนื่อง ฉะนั้น ทุก ๆ สถาบันทางสังคมจึงเป็นส่วนสำคัญของการบั่นทอน หรือสร้างพลังความเข้มแข็งในมิติจิตวิญญาณให้กับคนเพศหลากหลาย

สถาบันครอบครัว คือ พื้นที่สร้างแก่นแกนของการมีตัวตนสถาบันแรกที่หล่อหลอมความสัมพันธ์ คุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยตัวของสถาบันครอบครัว เป็นเพียงหน่วยย่อยที่รับเอาชุดความคิดความเชื่อมาจากสถาบันต่างๆ ในทางสังคมเข้ามาเพื่อส่งต่อ สถาบันครอบครัวจึงไม่ใช่หน่วยย่อยที่ต้องรับผิดชอบต่อการสร้างคุณภาพประชาชนให้มีจิตวิญญาณเข้มแข็งเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องตั้งคำถาม สร้างความเข้าใจกับระบบสถาบันต่าง ๆ ที่ส่งผ่านความคิดแห่งการเคารพตัวตนทางเพศของมนุษย์ทุกคนมาสู่การสร้างและเลี้ยงดูเด็ก หัวใจสำคัญคือการสร้างมนุษย์ที่เป็นอิสระภาพและมีศักยภาพ ระบบทางสังคมต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กแต่ละคนเติบโตอย่างมีอิสระภาพและใช้ศักยภาพได้เต็มกำลังจากความเป็นตัวตนของเขา

สถาบันการศึกษา ต้องสนับสนุนให้หน่วยย่อยในระบบการศึกษาให้มีนโยบายองค์กรและบรรยากาศของการโอบรับตัวตนของเด็กที่มีความหลากหลายในทุก ๆ มิติ ไม่ใช่เฉพาะเรื่องเพศ ระบบการเรียนการสอน ระเบียบภายในองค์กรต้องไม่นำไปสู่การเบียดขับให้เด็กหลุดจากระบบ ถูกละเมิด ถูกทำให้แปลกแยก

ระบบสาธารณสุข ต้องยอมรับการมีอยู่ของเพศหลากหลายว่า เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องการเข้าถึงบริการสุขภาพ มีอัตลักษณ์ทางเพศเฉพาะและเพศวิถีที่หลากหลาย ต้องเปิดรับ ไม่นำปฏิเสธ ตีตรา หรือตกล้นบริการที่ครอบคลุม บริการสุขภาพที่เป็นลักษณะเฉพาะเจาะจง เป็นสิทธิที่ต้องเข้าถึงและได้รับการคุ้มครอง

กฎหมาย สวัสดิการ ต้องมองเห็นตัวตนและเคารพการมีอยู่ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ มีกฎหมายเพื่อยืนยันการเคารพการมีตัวตน เคารพสิทธิในการสร้างครอบครัว การประกอบอาชีพ การคุ้มครองความปลอดภัยในเนื้อตัวร่างกาย ฯลฯ รื้อกฎหมายที่กีดทับ ผลักไส กีดกันไม่ให้เราเข้าถึงสิทธิ และโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในทุกระบบสังคมและสถาบันของกลุ่มคนเพศหลากหลายเพื่อเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงอำนาจการสร้างเศรษฐกิจ สิทธิและสวัสดิการ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมออกแบบ กลไก นโยบาย บริการ ให้เกิดความครอบคลุม ละเอียดอ่อน และคำนึงถึงอัตลักษณ์ที่ทับซ้อน

ข้อเสนอเหล่านี้อาจจะไม่ได้ครอบคลุมทุกอย่างเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่คนเพศหลากหลายยังเผชิญอยู่ ได้ทั้งหมดอย่างไรก็ตาม ฉันเชื่อว่าเป็นการเดินทางที่ทุกสามารถเริ่มต้นเรียนรู้ ทำความเข้าใจได้ด้วยการเปิดใจ ไม่ใช่การตัดสินดังที่ฉันเคยมีกับเยาวชนไว้ ประสบการณ์ครั้งนี้ทำให้ฉันได้เข้าใจความโหดของเพื่อนในกลุ่มเพศหลากหลาย แต่สำคัญคือเมื่อถึงจุดที่รู้ว่า ต้องเอาตัวรอด ฉันเห็นการเริ่มต้นใหม่ที่ยืนยันว่าต้องรอดเพื่อตนเองและคนอื่น และในประสบการณ์นี้ก็ทำให้เชื่อมั่นว่า การกู้คืนจิตวิญญาณของคนเพศหลากหลายทำได้ และยังเป็นการเพิ่มพื้นที่ความเป็นมนุษย์ให้กับทุกคนที่มีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

อวยพร เชื้อนแก้ว. (2564). การปรึกษาแนวสตรีนิยมเพื่อฟื้นฟูอำนาจ ศักยภาพและสร้างความเป็นธรรม.

สำนักพิมพ์เฟมินิสต์วิสตอม ศูนย์ผู้หญิงเพื่อสันติภาพและความ.

เฉลิมขวัญ เมฆสุขและ พิทักษ์ศิริวงศ์. (2561). คนข้ามเพศ: การใช้ชีวิตคู่ การสร้างครอบครัวและการเลี้ยงดูบุตร. การสร้างครอบครัวกับความมั่นคงในชีวิตคู่. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 10(1) : 37-51

สุดาร์ตน์ พรหมสีใหม่. (13 มิถุนายน 2023). ม็อบ '63 อาจมีผิดหวัง แต่ไม่สิ้นหวัง: คูยเรื่องพลังม็อบเยาวชนผู้เด็ดดอกไม้สะเทือนดวงดาว. The101.world.

<https://www.the101.world/protest-63-research-pannarai-interview/>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (08/03/2564). ฉันทจะเป็นนายกะเทยคนแรกของไทย เสียงจากปาหนัน นักกิจกรรมเพศหลากหลายในวันที่ต้องกลายเป็นผู้ต้องหาคดี ม.116.TLHR.

<https://tlhr2014.com/archives/26704>

สิริลักษณ์ สุขสวัสดิ์. (1 มิถุนายน 2021). Your Pride, Your Future ส่งเสียง “อนาคตที่อยากเห็น...” จาก LGBTQIA+ ให้สังคมได้ยิน. มัจฉา พรอินทร์. (1มิถุนายน 2021).

[https://urbancreature.co/your-pride-your-future-](https://urbancreature.co/your-pride-your-future-lgbtqia/?fbclid=IwAR3z5ycy6M_YGRz0fUx84qzaCB6EenkXGT-nM16ZVaMhbjSUX7VG9cu6gfg)

[lgbtqia/?fbclid=IwAR3z5ycy6M_YGRz0fUx84qzaCB6EenkXGT-nM16ZVaMhbjSUX7VG9cu6gfg](https://urbancreature.co/your-pride-your-future-lgbtqia/?fbclid=IwAR3z5ycy6M_YGRz0fUx84qzaCB6EenkXGT-nM16ZVaMhbjSUX7VG9cu6gfg)

รายงานสรุปผลการจัดกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย เรื่อง จิตวิญญาณคนรุ่นใหม่เพศหลากหลาย วันที่ 17 กรกฎาคม 2566 The Fort ถนนสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความรู้สึกภาวะทางปัญญา และ “Soul Connect Fest” มหกรรมพบเพื่อนใจ ส่วนหนึ่งในการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายความรู้สึกภาวะทางปัญญา ครั้งที่ 1 วันที่ 17-20 สิงหาคม 2566 บันทึกการประชุมห้องย่อย. การประชุมวิชาการกันเองเรื่องจิตวิญญาณเพศหลากหลาย. วันที่ 17 สิงหาคม 2566. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายความรู้สึกภาวะทางปัญญา ครั้งที่ 1 อาคารเฉลิมราชกุมารี 60 พรรษา (จามจุรี10) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย